

Alkusanat

Kotien kanssa tehtävä yhteistyö on olennainen osa jokaisen perusopetuksen opettajan työtä ja myös osa toisen asteen opettajien arkityötä. Jo laki velvoittaa opettajat yhteistyöhön kotien kanssa ja antaa ohjeistuksia myös siitä, missä tilanteissa yhteistyötä on tehtävä.

Lapset tarvitsevat niin varhaisina elinvuosinaan kuin myös myöhemmin kasvunsa tueksi välittäviä aikuisia. He myös menestyvät opinnoissaan parhaiten, kun vanhemmat tukevat heidän opiskeluaan ja tekevät yhteistyötä koulun kanssa. Kaikkein tiiveintä yhteistyö on useimmiten ensimmäisinä kouluvuosina. Sen jälkeen yhteistyö vähenee selkeästi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei kodin ja koulun yhteistyölle olisi tarvetta myös yläkoulun ja toisen asteen opintojen aikana. Vaikka itsenäistymässä olevat nuoret ovat monessa suhteessa pystyviä, he tarvitsevat aikuisten aikaa ja tukea yhtä paljon kuin varhaisempina ikävuosinaan, vain eri tavalla.

Idea tähän kirjaan tuli yhdeltä kirjoittajista, Henna Ijäkseltä. Hän oli turhaan koettanut etsiä tietoa aiheesta. Hän ei ollut löytänyt juuri lainkaan aiheeseen liittyviä koulutuksia tai kirjallisuutta, ja niissäkin, jotka hän löysi, näkökulma rajoittui kodin ja koulun kasvatuskumppanuuteen varhaiskasvatuksessa ja ensimmäisten kouluvuosien aikana. Tuollaisesta tiedosta ei ollut hänelle, ammatillisessa erityisoppilaitoksessa työskentelevälle

erityisopettajalle, paljonkaan hyötyä. Toisaalta sen paremmin tarjolla olevissa koulutuksissa kuin kirjallisuudessakaan ei puhuttu juuri lainkaan niistä haasteista, joita opettaja kohtaa tehdessään yhteistyötä perheiden kanssa.

Tämän kirjan tavoitteena on vastata edellä mainittuihin käytännön tiedontarpeisiin. Kotien kanssa tehtävä yhteistyö on opettajankoulutuksessa vähälle huomiolle jäänyt aihealue. Erityisesti tämä koskee yhteistyötä kotien kanssa siinä vaiheessa, kun nuori on jo vähitellen irrottautumassa kotoaan. Toisaalta opetusalan eri tehtävissä toimiessani olen huomannut toistuvasti, miten monet opettajat tuntevat itsensä neuvottomiksi, kun heidän täytyisi ottaa yhteyttä lapsen tai nuoren kotiin ongelmatilanteissa.

Yksittäisen lapsen tai nuoren asioissa kotien kanssa tehtävä yhteistyö on usein ongelmakeskeistä. Opettaja on yhteydessä kotiin tai vanhemmat ottavat yhteyttä kouluun, kun on tapahtunut jotakin ikävää. Aina tämä ei ole yksinkertainen tehtävä. Opettajat voivat arastella yhteydenottoa kotiin hankalissa asioissa, eikä vanhempienkaan ole välttämättä helppo ottaa yhteyttä opettajaan. Sekä opettajat että vanhemmat voivat kokea epäonnistuneensa kasvatustehtävässään tai pelätä toisen osapuolen loukkaantuvan, jos ongelmat otetaan puheeksi. Niinpä yhteydenottoa herkästi siirretään tuonnemmaksi tai toivotaan jonkun muun hoitavan asian.

Tätä kirjaa koottaessa lähtökohtana on ollut huomion kiinnittäminen yhteistyön haasteisiin ja ennen kaikkea siihen, miten voidaan toimia rakentavasti myös hankalissa tilanteissa. Mitä tehdä, jos lapsen tai nuoren huoltaja vetäytyy vuorovaikutuksesta? Entä miten toimia, jos huoltaja käyttäytyy hyökkäävästi? Kirjassa ei kuitenkaan rajoituta pelkästään haasteellisiin tilanteisiin, vaan siinä on haluttu painottaa erityisesti sitä, miten perusta yhteistyön onnistumiselle ongelmatilanteissa luodaan osana

arkista vuorovaikutusta. Mikäli yhteys kodin ja koulun välille on luotu jo ennakolta ja kotiin ollaan yhteydessä myös myönteisissä asioissa, on helpompi tehdä yhteistyötä ja löytää rakentavia ratkaisuja myös vaikeissa tilanteissa. Erityisen tärkeää lapsen tai nuoren edistymistä ja onnistumisia koskeva palaute on niille perheille, joissa lapsen tai nuoren kasvu ja opinnot eivät ole edenneet ongelmitta.

Kotien ja koulun yhteistyössä on kyse ennen muuta lasten ja nuorten kasvun tukemisesta ja edellytysten luomisesta heidän terweelle ja tasapainoiselle kasvulleen ja kehitykselleen. Kirja onkin luonteva jatke toimittamilleni kirjoille, joissa painopiste on ollut psykososiaalisessa hyvinvoinnissa ja sen tukemisessa.

Välitön tarttuminen ilmeneviin ongelmiin ja ratkaisujen etsiminen niihin viestittävät lapselle tai nuorelle, että aikuiset ovat kiinnostuneita hänen koulunkäynnistään ja hän saa tarvitessaan aikuisilta apua. Ilman toimivaa yhteistyötä eri tahot voivat sen sijaan viedä pohjan niin toistensa kasvatustyöskäytäntöiltä kuin myös omalta kasvatustyöltään. Lapsi tai nuori voi näissä tilanteissa joutua tahtomattaan keskelle aikuisten kiistaa tai jäädä heitteille eri toimijoiden ajatellessa vastuun kuuluvan jollekin toiselle.

Teos sisältää runsaasti käytännön kokemuksia perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä sekä esimerkkejä hyväksi havaituista käytänteistä, kuten koulukummiudesta, vanhempainvarsteista ja yhteistyöstä vanhempainyhdistysten kanssa kiusaamisen ehkäisemiseksi. Kirja soveltuu paitsi eri kouluasteiden opettajille myös muille lasten ja nuorten parissa toimiville ammattilaisille, jotka tekevät työssään yhteistyötä perheiden kanssa.

Oulussa 13.1.2013

Anna-Liisa Lämsä